

³ Vidi st. 240. presude *Kavala*

Međutim, te odluke nisu dovele do stvarnog puštanja podnositelja zahtjeva na slobodu jer je 9. ožujka 2020. bio smješten u pritvor na temelju nove optužnice (kazneno djelo vojne ili političke špijunaže). Osim toga, od 25. travnja 2022. podnositelj zahtjeva je zadržan na novoj osnovi - kao osuđena osoba jer je oslobađajuća presuda ukinuta, proglašen je krivim za optužbu na temelju članka 312. i osuđen na doživotnu zatvorsku kaznu. Istodobno je oslobođen optužbi na temelju članka 328. Kaznenog zakona (kazneno djelo vojne i političke špijunaže).

OCJENA ESLJP-a

ESLJP je istaknuo da konvencijski sustav počiva na općoj pretpostavci da javne vlasti u državama strankama Konvencije postupaju u dobroj vjeri. To znači da su države stranke Konvencije dužne postupati u dobroj vjeri i u skladu sa zaključcima i duhom konačne presude ESLJP-a i tijekom postupka izvršenja presuda.

Postupak zbog povrede obveze izvršenja presude treba pokrenuti samo u „iznimnim okolnostima”, kako je predviđeno relevantnim pravilima Odbora ministara i Obrazloženjem uz Protokol br. 14 uz Konvenciju. Kriterij „iznimnih okolnosti“ znači da bi Odbor ministara trebao primijeniti visok prag za ocjenu potrebe pokretanja ovog postupka, koji se stoga mora smatrati krajnjom mjerom primjenjivom u situaciji kada Odbor ministara smatra da su se ostala sredstva za izvršenje presude u konačnici pokazala neuspješnim. Osim toga, svrha postupka zbog povrede obveze izvršenja presude nije narušiti temeljnu institucionalnu ravnotežu između ESLJP-a i Odbora ministara (*Iglar Mammadov protiv Azerbajdžana*⁴ [VV], broj zahtjeva 15172/13 od 29. svibnja 2019., st. 166). Pravo pokretanja postupka je „postupovno pravo” Odbora ministara. Slijedom toga, u slučaju urednog pokretanja tog postupka nije na ESLJP-u da se izjasni o poželjnosti odluke Odbora ministara o pokretanju postupka.

Cilj postupka iz čl. 46. st. 4. i 5. Konvencije jest staviti pritisak na državu kako bi izvršila konačnu presudu ESLJP-a. Ovaj postupak uveden je kako bi se povećala učinkovitost nadzora nad izvršenjem presuda (*Iglar Mammadov protiv Azerbajdžana*, st. 160.). ESLJP može, ako smatra da članak 46. Konvencije ne isključuje njegovo ispitivanje, utvrditi da je nadležan ispitivati prigovore koji se odnose na postupke koje su se, primjerice, vodili radi ponovnog ispitivanja predmeta, a kao posljedica izvršenja presude ESLJP-a (*Emre protiv Švicarske (br.2)*, br. 5056/10, 11. listopada 2011.) ili kada se nastavkom povrede utvrđene u prvotnoj presudi pojavilo „novo pitanje“ (*Ivanțoc i drugi protiv Moldavije i Rusije*, br. 23687/05, st. 95, 15. studenog 2011.). Slijedom toga, ESLJP i Odbor ministara mogli bi, u okviru svojih različitih dužnosti, biti dužni ispitati, čak i istodobno, isti domaći postupak bez narušavanja temeljne institucionalne ravnoteže između njih.

ESLJP je naglasio da u postupku zbog neizvršenja presude on uzima u obzir čitav postupak izvršenja pred Odborom ministara, uključujući mjere koje je Odbor naznačio kao potrebne za izvršenje presude.

⁴ Presuda je dostupna na [hrvatskom jeziku](#).

Osnovno pitanje u ovom predmetu bilo je je li Turska propustila poduzeti pojedinačne mjere potrebne za izvršenje konačne presude ESLJP-a i ispravljanje povrede članka 5. stavka 1., uzete pojedinačno i u vezi s člankom 18. Konvencije. Razmatrajući ovaj predmet, ESLJP je primijenio opća načela navedena u presudi *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana*, koja se odnosi na izvršenje presuda na temelju članka 46. stavaka 1. i 2. Konvencije i na prirodu zadaće ESLJP-a u postupku zbog povrede obveze izvršenja na temelju članka 46. stavka 4.

1. Doseg presude Kavala

Iz obrazloženja presude Kavala jasno je da su se utvrđenja ESLJP-a u vezi čl. 5. st. 1. Konvencije (nedostatak osnovane sumnje) i čl. 18. odnosila na sve optužbe protiv podnositelja zahtjeva koje su povezane s masovnim prosvjedima 2013. godine i pokušajem državnog udara 2016. godine. Stoga, u nedostatku drugih relevantnih i dostatnih okolnosti, puka preinaka istih činjenica načelno ne bi mogla izmijeniti osnovu tih zaključaka, s obzirom na to da bi takva preinaka bila samo drukčija ocjena činjenica koju je ESLJP već ispitao. U suprotnom bi pravosudna tijela mogla pojedince i dalje lišavati slobode samo pokretanjem novih kaznenih istraga u vezi s istim činjenicama. Takva bi situacija značila dopuštanje zaobilaženja prava i mogla bi dovesti do rezultata koji nisu u skladu s predmetom i svrhom Konvencije ([Korban protiv Ukrajine](#), br. 26744/16, st. 150, 4. srpnja 2019.).

Još važnije, ESLJP u toj presudi nije prihvatio razloge koje su turske vlasti navele kao osnovu za određivanje pritvora podnositelja zahtjeva (provođenje istrage i utvrđivanje je li podnositelj zahtjeva doista počinio sporna kaznena djela.). Naime, ESLJP je u presudi zaključio da je pritvaranje podnositelja imalo skrivenu svrhu, protivnu članku 18. Konvencije, odnosno svrhu da se podnositelja zahtjeva – branitelja ljudskih prava - ušutka.

Stoga je ESLJP utvrdio da su se utvrđenja iz presude Kavala o povredi članka 5. stavka 1., promatrana odvojeno i u vezi s člankom 18., odnosila na svaku radnju koja je proizlazila iz optužbi koje se odnose na masovne prosvjede iz 2013. godine i pokušaj državnog udara 2016. Štoviše, u nedostatku drugih relevantnih i dostatnih okolnosti koje bi mogle dokazati da je podnositelj zahtjeva bio uključen u kriminalne aktivnosti, svaka mjera, posebno mjera kojom bi mu se oduzela sloboda, zbog razloga koji se odnose na isti činjenični kontekst, dovela bi do produljenja povrede prava podnositelja zahtjeva kao i do povrede obveze tužene države da izvrši presudu ESLJP-a u skladu s člankom 46. stavkom 1.

2. Je li Turska propustila ispuniti svoju obvezu izvršenja presude Kavala

Obveza Turske da osigura *restitutio in integrum* zahtijevala je trenutno puštanje podnositelja zahtjeva na slobodu i otklanjanje negativnih posljedica kaznenih optužbi za koje je ESLJP u presudi Kavala utvrdio da su neosnovane. Budući da je turska Vlada tvrdila da je zadržavanje podnositelja zahtjeva u pritvoru nakon donošenja presude Kavala bilo utemeljeno na drugim optužbama, ESLJP je prvo ispitao je li tomu doista tako.

Podnositelj zahtjeva bio je lišen slobode bez prekida od 18. listopada 2017. i – barem do 2. veljače 2022., datuma kada je ovaj predmet upućen ESLJP-u. Činjenica da podnositelj zahtjeva nije podnio novi zahtjev ESLJP-u u odnosu na njegov trajni pritvor nakon presude Kavala nema bitnu važnost za ispitivanje je li država ispunila svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Naime, Odbor ministara nadzire i ocjenjuje konkretne mjere koje država treba poduzeti kako bi se osiguralo uklanjanje i naknada za povrede koje je utvrdio ESLJP. Pitanje usklađenosti

postupanja država sa konačnim presudama izvan je nadležnosti ESLJP-a ako nije postavljeno u kontekstu „postupka zbog povrede podvrgavanja konačnoj presudi Suda” predviđenog člankom 46. stavcima 4. i 5.

U ovom predmetu Odbor ministara nije prekinuo svoj nadzor izvršenja presude *Kavala*, već je pokrenuo postupak zbog povrede obveze podvrgavanja konačnoj presudi ESLJP-a zato što je od konačnosti presude ESLJP-a podnositelj ostao u pritvoru na temelju postupka koji je taj Sud kritizirao i na temelju dokaza za koje je smatrao da nisu dostatni za opravdanje njegovog pritvora. ESLJP je stoga bio dužan izvršiti konačnu pravnu ocjenu pitanja izvršenja predmetne presude.

Nadalje, u kontekstu postupka zbog povrede obveze izvršenja presude nakon utvrđenja povrede članka 5. stavka 1., promatranog odvojeno i u vezi s člankom 18. , ESLJP je ispitao stvarnost situacije, posebno kada je naložio trenutno puštanje na slobodu zadržane osobe. Iako je optužba za vojnu ili političku špijunažu bila tehnički nova optužba, postojale su zapanjujuće sličnosti, pa čak i potpuno dupliciranje između činjenica na kojima se temeljila ta optužba i onih koje su već detaljno ispitane u presudi *Kavala*. Ni odluke o određivanju pritvora ni optužni prijedlog nisu sadržavali nikakve bitno nove činjenice koje se odnose na sastavne elemente kaznenog djela vojne ili političke špijunaže, a koje bi mogle opravdati tu novu sumnju. Kao i tijekom početnog pritvora koji je ispitan u presudi *Kavala*, istražna tijela su ponovno opravdavala nastavak pritvora brojnim radnjama koje su u potpunosti zakonito provedene.

Naposljetku, ESLJP je uzeo u obzir i druge relevantne čimbenike. Prvo, prošlo je dosta vremena od činjenica na kojima se temeljila nova optužba (sve su se dogodile prije srpnja 2016.). U presudi *Kavala* taj se čimbenik smatrao ključnim. Drugo, visoki dužnosnici u državi održali su mnogo govora o kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva. Treće, Vijeće sudaca i tužitelja započelo je ispitivanje kako bi utvrdilo je li bilo potrebno pokrenuti stegovni postupak protiv sudaca koji su donijeli oslobađajuću presudu iz 2020.

Zaključno, iako je tužena država poduzela određene korake radi izvršenja presude *Kavala*, na dan kada je Odbor ministara uputio predmet ESLJP-u, i unatoč trima odlukama kojima je naloženo puštanje na slobodu uz jamčevinu i jednoj oslobađajućoj presudi, podnositelj zahtjeva zadržan je u pritvoru više od četiri godine, tri mjeseca i četrnaest dana. Dodatno, zadržan je na temelju činjenica koje je ESLJP u svojoj prvoj presudi smatrao nedostatnim za postojanje osnovane sumnje da je podnositelj zahtjeva počinio „bilo koje kazneno djelo” i koje je bilo „u velikoj mjeri povezano s ostvarivanjem konvencijskih prava”. Ta razmatranja bila su ključna u ovom predmetu, tim više što je podnositelj zahtjeva 25. travnja 2022. bio oslobođen optužbi za vojnu ili političku špijunažu, ali je osuđen za kazneno djelo pokušaja rušenja Vlade silom i nasiljem i osuđen na najveću kaznu na temelju turskog kaznenog prava, i to temeljem činjenica koje su se prvenstveno odnosile na masovne prosvjede u 2013. godini, a koje je ESLJP pažljivo analizirao u svojoj prvoj presudi.

ESLJP je zaključio da tužena država nije postupala u „dobroj vjeri” i na način koji je u skladu s „zaključcima i duhom” presude *Kavala*, ili na način koji bi zaštitu konvencijskih prava za koja je utvrdio da su povrijeđena u toj presudi učinio praktičnom i djelotvornom. Slijedom navedenog tužena država nije ispunila svoju obvezu na temelju članka 46. stavka 1. da se podvrgne presudi *Kavala protiv Turske* od 10. prosinca 2019.